

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชน ภูเก็ตมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนภูเก็ต จังหวัดกรุงเทพมหานคร ให้สามารถนำไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์หรือการปรับประยุกต์ใช้กับชุมชนและกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการสื่อสารที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชนภูเก็ตให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนภูเก็ต การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ จากการศึกษาเอกสาร การลงภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จากคนในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ประธานชุมชน ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ประชาชนชาวภูเก็ตในพื้นที่ชุมชนภูเก็ต โดยสามารถนำเสนอรายงานการวิจัยได้ตามลำดับดังนี้

อภิปรายผลการวิจัย

1 บริบทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนภูเก็ต

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานชุมชนภูเก็ต ลงพื้นที่ในการศึกษาสภาพจริง โดยมีการพบปะพูดคุยกับประธานชุมชน และผู้เกี่ยวข้องที่เป็นกรณีศึกษาในการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนภูเก็ต ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เป็นบริบทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนภูเก็ตที่วิเคราะห์ในส่วนของบริบทที่เกี่ยวข้องจากการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และสามารถสรุปผลการวิจัยตามลำดับได้ดังนี้

1.1 บริบทและความเป็นมาของภูเก็ต

ชุมชนภูเก็ตเป็นหนึ่งในหกชุมชนในย่านกะดีจีนเป็นชุมชนเก่าแก่ของฝั่งธนบุรี ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี โดยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้พระราชทานที่ดินให้ชาวชุมชนแห่งนี้ได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยในชุมชนแห่งนี้เพื่อเป็นการตอบแทนชาวชุมชนภูเก็ตที่เข้าร่วมเป็นทหารอาสาปกป้องเอกราช ภูเก็ตมีลักษณะเฉพาะด้านการนับถือศาสนา และความเชื่อในลัทธิต่าง ๆ จากความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม มาตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินครองราชย์ ชุมชนมีความเก่าแก่มากกว่าสองร้อยปีแล้ว ดังนั้นจึงมีสิ่งก่อสร้างที่เป็นอาคารสถาปัตยกรรมที่สำคัญเก่าแก่ตามแบบสถาปัตยกรรมให้พบเห็นได้อยู่โดยสามารถเห็นได้จากอัตลักษณ์ที่ปรากฏในชุมชนที่เป็นโบราณสถานในฐานะสถาปัตยกรรมที่เป็นถือเป็นสัญลักษณ์ของความศรัทธา ในชุมชนภูเก็ตประกอบด้วย วัดช่างตาครุส ศาสนสถานที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวคริสต์ ในชุมชนภูเก็ต วัดช่างตาครุส (ปัจจุบันเป็นอาคารหลังที่ 3) สร้างขึ้นเมื่อ 17 กันยายน พ.ศ. 2459 ปัจจุบันวัดช่างตาครุสมีอายุ 100 ปี ตัวหอคอยเป็นยอดโมลลักษณะคล้ายกับพระที่นั่งอนันตสมาคม

ตัวอาคารเป็นโถงแบบซุ้มโค้งดูสวยงาม ภายในอาคารของวัดเป็นโถงอาคารชั้นเดียวประดับด้วยกระจกสีที่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนา ภายในโดมวัดซางตาครู้สมิระซังซุดการียอง วัดซางตาครู้สวัดซางตาครู้สเป็นทั้งศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจของชาวคริสต์ในชุมชนชาวภูฏาลีน ส่วนศาลเจ้าเกียนอันกงเป็นศาลเจ้าของชาวจีนในชุมชนภูฏาลีน สร้างโดยชาวจีนฮกเกี้ยนที่ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเป็นผู้สร้างขึ้น ในอดีตศาลเจ้าบริเวณภูฏาลีนสร้างในสมัยกรุงธนบุรี เดิมมี 2 ศาล คือ ศาลเจ้าโจวซือกง และศาลเจ้ากวนอู ต่อมาเมื่อรัชกาลที่ 1 ย้ายพระนครไปกรุงเทพ คนจีนเหล่านี้จึงอพยพไปรวมกับพวกที่ย่านตลาดน้อยและสำเพ็ง ศาลเจ้าจึงถูกทิ้งร้าง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 จึงได้บูรณะรวมกันเป็น ศาลเดียวกันแล้วอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมมาประดิษฐานให้ชื่อว่า ศาลเจ้าเกียนอันกง ศาลเจ้านี้จึงเป็นศาลเจ้าของชาวจีนชุมชนในภูฏาลีน

ที่มาของชื่อ “ภูฏาลีน” น่าจะมาจากที่บริเวณนี้มีชาวจีนอยู่มาก่อน และมีศาลเจ้าขนาดใหญ่ตั้งอยู่ริมคลองภูฏาลีน ซึ่งบริเวณดังกล่าวปัจจุบันคือ ศาลเจ้าเกียนอันกงยังเป็นที่มาของชื่อชุมชนแห่งนี้ สอดคล้องกับตามวินิจฉัยของกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงมีไปถึงพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัตติวงศ์ไว้ในสาส์นสมเด็จ (2505, น. 15) ว่า “...ที่เรียกว่าภูฏาลีนนั้นมีภูฏาลีนจริงและเป็นของสำคัญในโบราณคดีด้วยหม่อมฉันก็เคยไปรู้เห็นมาโดยมิได้คิดคาด ครั้งหนึ่งหม่อมฉันรับเชิญไปช่วยงานหล่อระฆังใหญ่ที่วัดกัลยาณมิตร กระบวนการงานออกจะยุ่งต้องคอยอยู่นานกว่าชั่วโมง หม่อมฉันจึงไปเที่ยววัดกัลยาณมิตร ไปถึงเขตวัดทางด้านใต้ที่ริมคลองภูฏาลีนแลดูข้ามฟากคลองไป เห็นศาลเจ้าจีนอยู่ทางฝั่งโน้นห่างลับแม่น้ำเข้าไปสักสองเส้น...” นอกจากนี้สาส์นสมเด็จยังมีบันทึกเกี่ยวกับที่มาของคำว่า “ฝรั่งภูฏาลีน” ไว้ว่า “...ส่วนฝรั่งเชื้อสายโปรตุเกสที่เคยอยู่ ณ พระนครศรีอยุธยา ก็ให้รวมกันตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำใต้ภูฏาลีนต่อไป จึงเรียกกันว่า “ฝรั่งภูฏาลีน” คำว่า “ฝรั่งภูฏาลีน” นี้แสดงให้เห็นว่าชาวโปรตุเกสมาอยู่ที่หลังชาวจีน เพราะชื่อภูฏาลีนติดปากอยู่แล้ว

ชุมชนภูฏาลีนเป็นชุมชนของชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกสที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา ในอดีตเคยเป็นทำเลของพ่อค้าชาวจีนฮกเกี้ยนที่ตั้งท่ามาหากินอยู่แถบริมคลองวัดกัลยาณมิตรฯ ตั้งแต่สมัยอยุธยา หลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 โดยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระราชทานให้ผู้คนได้เป็นถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ภายในชุมชนมีทั้งวัดของศาสนาคริสต์ คือ วัดซางตาครู้ส เป็นทั้งศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจของชาวคริสต์ในชุมชน ส่วนศาลเจ้าจีน คือ ศาลเจ้าเกียนอันกง ศาลเจ้าเก่าแก่ของชาวจีนฮกเกี้ยน และชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธในละแวกนั้น ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ชัดเจนที่เป็นตัวแทนที่เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญที่สร้างภาพจำให้กับผู้คนภายนอกชุมชน

1.2 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนภูฏาลีน แต่เดิมชุมชนภูฏาลีนเป็นชุมชนของชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกสที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา ในอดีตเคยเป็นทำเลของพ่อค้าชาวจีนฮกเกี้ยนที่ตั้งท่ามาหากินอยู่แถบริมคลองวัดกัลยาณมิตรฯ ตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นที่รวมตัวของผู้คน

หนีสงครามหลังเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 เป็นที่ซึ่งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระราชทานให้ผู้คนได้อยู่อาศัย อย่างไรก็ตามยังมีร่องรอย และสิ่งบ่งชี้ชัดเจนว่าย่านนี้คือที่อยู่อาศัยของคนหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย จีน แขก ฝรั่งเศส ญวน และมอญ เป็นต้น ชุมชนแห่งนี้มีวัดทางศาสนาคริสต์เป็นศูนย์กลางของชุมชน ชุมชนกุฎีจีนนั้นมีหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ภายในชุมชนมีทั้งวัดของศาสนาคริสต์ ศาลเจ้าจีน บริเวณและยังมีผู้นับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ด้วย โดยทุกคนแม้จะนับถือศาสนาแตกต่างกันก็ได้มีความคิดแตกแยกแต่อย่างใด ชุมชนมีความหลากหลายชาติพันธุ์ มีความแตกต่างทางศาสนา และวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี แต่ภายใต้ภาวะความต่างต่างนั้นกลับเป็นการหลอมรวม และผสมผสานวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ของประชาชนในชุมชน ทั้ง 3 ศาสนา ได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน มีการผสมผสานยอมรับวัฒนธรรมทางศาสนาซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคี ไม่มีการแบ่งแยกศาสนาทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

1.3 สภาพพื้นที่และลักษณะทางกายภาพของชุมชนกุฎีจีน ชุมชนกุฎีจีนตั้งอยู่ในเขตธนบุรี บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก อาคารบ้านเรือนภายในชุมชนกุฎีจีนส่วนใหญ่ยังคงเป็นอาคารไม้ มีบางส่วนเปลี่ยนเป็นแบบตึก และแบบครึ่งตึกครึ่งไม้ ชุมชนกุฎีจีนเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ค่อนข้างจำกัด แต่มีประชากรอาศัยเป็นจำนวนมากอยู่ร่วมกัน ราว 1,850 คน จำนวน 261 หลังคาเรือน เป็นชุมชนที่เกิดจากการรวมของคนที่มีเชื้อชาติ ศาสนาและความเชื่อที่แตกต่างกัน อพยพมาตั้งรกรากในย่านเดียวกันบนความแตกต่างของวิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ คนในชุมชนยอมรับ “การอยู่ร่วมกัน” จึงตกลงกันได้ง่ายเป็นธรรมชาติของชุมชน บนความแตกต่างของกันและกันทั้งในแง่วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อทางศาสนา ทำให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอด จึงทำให้มีโอกาสพูดคุยติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ ชาวชุมชนกุฎีจีนเคารพกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันเป็นสำคัญ

1.4 สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนกุฎีจีน แม้ว่าด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ชุมชนกุฎีจีนก็เผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลง จากการขยายตัวเติบโตของเมือง จากชุมชนชาวสวนริมน้ำ ชาวชุมชนกุฎีจีนในปัจจุบันปรับตัวเปลี่ยนเป็นคนเมืองมากขึ้น ส่วนใหญ่รับราชการ เป็นพนักงานเอกชน หรือค้าขายนอกพื้นที่ อย่างไรก็ตามชุมชนกุฎีจีนก็ยังคงเป็นชุมชนที่มีจุดแข็งทางประวัติศาสตร์และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ นอกจากนี้ชุมชนกุฎีจีนยังคงเป็นชุมชนที่มีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่ามกลางความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี แต่ยังสามารถสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไว้ได้อย่างเข้มแข็งมีความรักและความเข้าใจกัน ให้อภัยซึ่งกันและกันมีความเอื้ออาทร มีน้ำใจไมตรีต่อกัน มีความเมตตากรุณา

เอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน มีความเห็นอกเห็นใจ ทำให้ชุมชนแห่งนี้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ซึ่งชุมชนอื่น ๆ ควรยึดถือเป็นต้นแบบของการดำรงชีวิตและดำเนินชีวิตท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม และศาสนา ทำให้เป็นชุมชนที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน มีการจัดระบบการอยู่ร่วมกันภายในชุมชนโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม ความเอื้ออาทรต่อกันภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี บนวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่เต็มไปด้วยความรัก ความสงบ ความเข้าใจกัน และความสามัคคี ให้เอื้อซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนแห่งนี้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ซึ่งชุมชนสามารถนำรูปแบบของการดำรงชีวิตและดำเนินชีวิตท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนาความคิดเห็นกันอยู่เสมอ ทำให้เป็นชุมชนที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ และมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน โดยการจัดระบบการอยู่ร่วมกันภายในชุมชนโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม ทำให้ภายในชุมชนอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี ชุมชนกุฎีจีนถือเป็นชุมชนตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นๆ ที่สามารถนำรูปแบบวิถีการจ้ดระบบการอยู่ร่วมกันไปประยุกต์ใช้ในชุมชนของตนบนวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่เต็มไปด้วยความรัก ความสงบ และความสามัคคี

ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ความแตกต่างของวิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี ไม่ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงในชุมชน หากแต่ความต่างนั้นก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยอมรับ และแปรเปลี่ยนให้เป็นความแตกต่างบนความงดงามของทางวัฒนธรรม เพราะคนในชุมชนยอมรับ “การอยู่ร่วมกัน” จึงตกลงได้ง่าย เป็นธรรมชาติของชุมชนบนความแตกต่างของกันและกันทั้งในแง่วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อทางศาสนา ชุมชนกุฎีจีนยังมีภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษชาวโปรตุเกส เช่น สูตรการทำอาหาร โดยสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่มีชื่อเสียงเป็นที่ประจักษ์ในเรื่องการทำขนมฝรั่งกุฎีจีนที่ถือได้ว่าเป็นขนมโบราณอายุกว่าสองศตวรรษ แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันท่ามกลางความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี แต่ยังสามารถสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไว้ได้อย่างเข้มแข็ง

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการใช้เรขศิลป์ในการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน

การสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการออกแบบ ผู้วิจัยสืบค้นอัตลักษณ์เฉพาะแล้วนำมากำหนดลักษณะสำคัญของอัตลักษณ์เพื่อนำไปสู่แก่นและแนวคิดหลักของการออกแบบ อัตลักษณ์องค์กรหรือชุมชน ในการออกแบบเป็นสัญลักษณ์ (symbol) แทนการแสดงออกโดยการนำอัตลักษณ์ที่ปรากฏที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จากการสังเคราะห์พบว่าการออกแบบให้สามารถแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆ ในรูปแบบเรขศิลป์สามารถใช้อัตลักษณ์ที่ปรากฏจากหลักฐาน

ร่องรอยของวัฒนธรรม หรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งลักษณะทางกายภาพที่สำคัญของสภาพแวดล้อม หรือภูมิทัศน์ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ตำแหน่งที่ตั้ง รวมทั้งลักษณะทางกายภาพอื่น ๆ ที่สามารถนำมาสร้างอัตลักษณ์ให้เป็นคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลหรือชุมชนที่ทำให้ชุมชนนั้นโดดเด่น หรือแตกต่างจากชุมชนอื่น ด้วยการนำอัตลักษณ์เฉพาะดังกล่าวมาประกอบสร้างออกแบบเป็นสัญลักษณ์ สะท้อนสู่รูปแบบของตราสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น เครื่องหมายการค้า สีประจำองค์กร เพื่อการสื่อสารกับสังคมภายนอกชุมชนได้

2.1 ความสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนภูฏาน ชุมชนภูฏานถือเป็นองค์กรหนึ่งที่เป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ การพัฒนาประเทศ โดยชุมชนสามารถใช้ทุนทางสังคม ผู้วิจัยพบว่าทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชน ที่มีลักษณะโดดเด่น สามารถมองเห็นได้ชัดเจน รวมทั้งองค์ประกอบของลวดลายที่ปรากฏนั้นสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นทัศนศิลป์อัตลักษณ์ เพื่อใช้สนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ที่สามารถระบุความแตกต่างให้เห็นเป็นรูปธรรมของอัตลักษณ์หรือตัวตนของชุมชนภูฏาน ในการสื่อถึงภาพลักษณ์ให้บุคคลทั่วไปรับรู้ผ่านการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของชุมชนภูฏานเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารอัตลักษณ์ให้กับชุมชนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน จากการสร้างอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ จะนำไปสู่การได้สัญลักษณ์ที่เหมาะสมกับชุมชนภูฏานในการสื่อสารภาพลักษณ์วัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน

2.2 การดำเนินการออกแบบและพัฒนาารูปแบบของอัตลักษณ์ อาศัยลักษณะสำคัญในเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ (symbol) เป็นหน้าต่างสำคัญที่จะกำหนดหน้าตา และทิศทางของการออกแบบตราสัญลักษณ์เพื่อแสดงออกถึงความสัมพันธ์ต่างๆ โดยอัตลักษณ์ที่ถูกสังเคราะห์ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการสื่อสารเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมถึงความเข้าใจอันดีให้เกิดแก่องค์กร บุคลากรต่างๆในองค์กรและเกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นๆ รวมถึงลูกค้าขององค์กรนั้นๆ ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ชุมชน โดยมีแนวทางการออกแบบและพัฒนาอัตลักษณ์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ไปสู่การสื่อสารสร้างวัฒนธรรมองค์กรหรือชุมชน เริ่มจากการออกแบบตราสัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างอัตลักษณ์เป็นลำดับแรก เพื่อใช้กำหนดเป็นสัญลักษณ์ร่วมในการสื่อสารภาพรวม หรือใช้เพื่อการเตือนความทรงจำ และทำให้เกิดผลประโยชน์ในด้านการสื่อความหมายต่อสาธารณชน โดยนำมาใช้ร่วมกับองค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆ เช่น สีที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ นำบุคลิกภาพในเชิงเหตุผลและเชิงอารมณ์ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลด้านต่าง ๆ คือ เรื่องชนชาติ ประวัติความเป็นมา ข้อมูลพื้นฐานทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สถานที่ตั้ง ประชากร ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ล้วนเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในแต่ละมิติ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ สถานที่ตั้ง ประชากร ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีสถาปัตยกรรม

ศิลปกรรม เช่น ลวดลายและอัตลักษณ์ที่ปรากฏ คือ การแกะสลักลายที่ปรากฏเป็นช่องลมของศาลเจ้าจ้วม๊วแกะสลักประดับศาลาทำน้ำวัดขางตากรู้ส อัตลักษณ์ทั้งหมดที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากการออกแบบจะสร้างคุณค่าให้ชุมชน เป็นผลงานการออกแบบเรขศิลป์เพื่อสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์เมืองค้ประกอบที่สำคัญสัมพันธ์ร่วมกัน คือ ตราสัญลักษณ์ สีที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ ภาพหรือทัศนศิลป์อัตลักษณ์ ตัวอักษร รูปลักษณ์ของตัวอักษรและการจัดวาง เรื่องราวของชุมชน โดยออกแบบอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการสื่อสารและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกับอารยะ ศรีกัลยาณบุตร (2541) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการออกแบบตราสัญลักษณ์ว่าการออกแบบตราสัญลักษณ์นั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการออกแบบเรขศิลป์ประเภทหนึ่งเรียกว่า การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร (Corporate Identity Design) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับองค์กร

2.3 แนวทางการออกแบบอัตลักษณ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนภูมิถิ่น

เริ่มจากการดำเนินการหาลักษณะสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชนในมิติต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบสัญลักษณ์ร่วมเพื่อใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชน โดยอาศัยทั้งอัตลักษณ์ในเชิงเรขศิลป์และอัตลักษณ์ในเชิงกายภาพ ผ่านการออกแบบตราสัญลักษณ์สิ่งสำคัญลำดับแรกที่ส่งผลต่อการจดจำ “ภาพลักษณ์ทั้งหมดของชุมชน” ที่จะทำให้คนภายนอกสัมผัสได้เฉกเช่นเดียวกับที่ชุมชนต้องการสื่อออกไป อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้สื่อสารกับองค์กรภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องได้ โดยการออกแบบตราสัญลักษณ์เป็นการผสมผสานระหว่างภาพและตัวอักษร (Combination Marks) ร่วมกันอย่างเหมาะสม รวมทั้งการใช้ทัศนธาตุอัตลักษณ์มาสนับสนุนเรื่องราวในการสร้างภาพลักษณ์ในการสร้างคุณค่าที่เป็นภาพจำให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นตัวแทนในการนำเสนอตัวตนและบุคลิกภาพของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยการระดมสมองภายใต้การจัดสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันค้นหาจุดเด่นของชุมชน แล้วนำมาวิเคราะห์หาสิ่งที่เป็นลักษณะเด่นที่เป็นจุดเด่นที่ชัดเจนในการออกแบบอัตลักษณ์ให้เป็นรูปธรรม สะท้อนสู่รูปแบบของตราสัญลักษณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ร่วม (Collective Mark) ที่ถูกสร้างขึ้นจากพื้นฐานอัตลักษณ์เดียวกัน สอดคล้องกับ Maclucci (อ้างถึงในวิริยา วิฑูรย์สฤกษ์ศิลป์, 2548 หน้า 21) ได้อธิบายถึงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มว่าเป็นกระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่างๆในสังคมซึ่งสำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม ทำให้การดำรงรักษา รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์อันเกิดจากบริบทของสังคม และวัฒนธรรมนั้นๆ จะเกิดสำนึกร่วมในการเป็นคนท้องถิ่นเดียวกัน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ก็ตาม

ซึ่งอัตลักษณ์ดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะเพียงหนึ่งเดียว หากแต่ว่ามีหลายอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคมที่คนในชุมชนเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

การนำตราสัญลักษณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ร่วมมาปรับใช้แตกต่างกันไปสู่อุ้งค์ประกอบต่าง ๆ การสื่อสารให้ครอบคลุมทุกเรื่องไปพร้อมกันขยายสู่ภาพรวมที่ใหญ่ที่สุดขององค์กร ผ่านการสร้างอัตลักษณ์โดยอยู่ภายใต้แนวความคิดเดียวที่เป็นเอกภาพเดียวกันขยายสู่ภาพรวมที่ใหญ่ที่สุดขององค์กร สะท้อนสู่การออกแบบตราสัญลักษณ์ รหัสสัญลักษณ์สื่อความหมายต่าง ๆ ภาพรวมตัวอักษร หรือตัวพิมพ์ ฯลฯ โดยมีรายละเอียด และองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การพัฒนาการออกแบบเพื่อสร้างอัตลักษณ์เป็นกระบวนการพัฒนาการออกแบบเรขาคณิตในการสร้างอัตลักษณ์สำหรับชุมชนภูฏาน ด้วยกระบวนการออกแบบและพัฒนาให้สอดคล้องกับการสื่อสารของชุมชนเพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้มีความน่าเชื่อถือ ด้วยวิธีการออกแบบให้ทุกรูปแบบการสื่อสารให้มีความสอดคล้องกันโดยการออกแบบอัตลักษณ์สามารถกำหนดทิศทางของภาพลักษณ์ให้กับชุมชน ที่จะทำให้นักภายนอกสัมผัสได้ เฉกเช่นเดียวกับที่ชุมชนต้องการสื่อออกไปผ่านองค์ประกอบต่อไปนี้

ตราสัญลักษณ์ เป็นเครื่องมือที่สำคัญลำดับแรกในการแสดงให้เห็นแนวทางอัตลักษณ์ด้วยการสร้างภาพลักษณ์ให้มีความต่างจากคนอื่น ให้ยอมรับในอัตลักษณ์ในมิติต่าง ๆ โดยอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นนั้นมีความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ที่เป็นมูลเหตุหนึ่งของการที่ต้องการให้ผู้คนรับรู้ว่าคุณชุมชนมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวให้ผู้คนจดจำได้ มองเห็นและรู้สึกถึงความแตกต่างอีกทั้งสามารถแยกแยะได้เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบคล้ายกันหรือเหมือน ๆ กัน สอดคล้องกับชลธิศา เทียวประดิษฐ์ (2550: 35) ได้กล่าวถึงเหตุผลในการสร้างภาพลักษณ์ส่วนใหญ่มีอยู่ 2 ประการคือ ประการที่หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้นตั้งขึ้นใหม่และมีคู่แข่งจำนวนมากจึงต้องสร้างภาพลักษณ์เฉพาะของผลิตภัณฑ์นั้น และประการที่สองผลิตภัณฑ์นั้นก่อตั้งมานานพอสมควร จำเป็นต้องมีการพัฒนาภาพลักษณ์ใหม่ให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยสาเหตุของการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ไม่ว่าจะมีที่มาอย่างไร มักเริ่มจากสัญลักษณ์ซึ่งเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นเป็นสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ โดยก่อนที่แต่ละผลิตภัณฑ์จะปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ใหม่ ควรตั้งคำถามว่า ผลิตภัณฑ์จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดและคาดหวังสิ่งใดจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เพราะคำตอบที่ได้รับจะเป็นตัวกำหนดภาพลักษณ์ใหม่

สีที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ จากการวิจัยสรุปได้ว่าสีจัดว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ใช้เป็นตัวแทนในการสื่อสารอัตลักษณ์ได้เป็นอย่างดี ได้เป็นอย่างดี มักมีที่มาจากสีของสัญลักษณ์ที่นักออกแบบสร้างให้เกิดการจดจำขึ้นในใจผู้บริโภค ดังนั้นการเลือกใช้สีที่บ่งบอกความเป็นตัวตนและอัตลักษณ์เฉพาะของตัวเองให้มากที่สุด รวมไปถึงการเลือกใช้สีเพื่อใช้เป็นสีสัญลักษณ์ของชุมชนเพื่อสื่อความหมาย หรือภาพลักษณ์ในด้านบวกให้กับชุมชน สามารถสร้างการรับรู้ให้ระลึกถึงได้ โดยไม่มีความซับซ้อน เมื่อเทียบกับองค์ประกอบทางการรับรู้หรือการมองเห็นอื่น ๆ การเลือกใช้สี

เพื่อการสื่อความหมาย จะมีที่มาแตกต่างกันไป และมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนในทางใดทางหนึ่ง การเลือกใช้สียังต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม หรือความเชื่อในชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับ อาวิน อินทร์ซี่ (2553) ได้กล่าวถึงสีกับการออกแบบอัตลักษณ์ ไว้ว่า “สี” มีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความคิด ทัศนคติ ของคน โดยทั่วไปการเลือกใช้สีใดสีหนึ่งเพื่อแสดงตัวตนจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และควรให้ความใส่ใจเป็นอย่างมาก ในงานออกแบบอัตลักษณ์องค์กร (Corporate Identity Design) โดยเฉพาะสำหรับองค์กรใหญ่ ๆ ซึ่งจะมีการกำหนดรูปแบบ และแนวทางการใช้งานองค์ประกอบทางการออกแบบต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานขององค์กรนั้น ๆ เพื่อแสดงออกให้เห็นถึงภาพลักษณ์ (Image) ที่ปรากฏต่อสายตาผู้อื่น พร้อมกับแสดงความเป็นอัตลักษณ์ (Identity) ขององค์กรนั้น โดยอาศัยองค์ประกอบกราฟิก ซึ่งเมื่อใช้องค์ประกอบเหล่านี้อย่างแพร่หลาย และสม่ำเสมอ จะสามารถสร้างให้เกิดเอกลักษณ์เป็นที่จดจำในใจของผู้บริโภคได้ โดยการใช้สีเพื่อการสื่อความหมาย รวมไปถึงการเลือกใช้สีเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ของสถาบัน หรือองค์กรต่าง ๆ จะมีที่มาแตกต่างกันไป และมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรในทางใดทางหนึ่ง

ภาพหรือทัศนศิลป์อัตลักษณ์ การสร้างภาพ หรือทัศนศิลป์อัตลักษณ์เป็นแนวทางการออกแบบที่สามารถใช้สื่อสารความหมายเกี่ยวกับภาพลักษณ์ชุมชนให้มีความชัดเจนในการระบุอัตลักษณ์ตัวตนที่แตกต่าง การสร้างภาพหรือทัศนศิลป์อัตลักษณ์สามารถบ่งบอก การสื่อสาร บุคลิก (character) และลักษณะ (manner) ของชุมชน เป็นเนื้อหา (content) และมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรในทางใดทางหนึ่ง หรือรูปแบบหลัก (style) ในการสื่อสารอัตลักษณ์ให้ชัดเจนขึ้น

เรื่องราว เรื่องราวของชุมชนสามารถเน้นย้ำและช่วยให้ผู้เป็นพบเห็นแล้วจดจำอัตลักษณ์ของตนเองได้

ตัวอักษร รูปลักษณ์ของตัวอักษรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่ง ในการสร้างการจดจำอัตลักษณ์ ในการวางระบบภาพลักษณ์ จำเป็นต้องมีการกำหนดรูปแบบตัวอักษรที่ใช้ในงานทั้งระบบ ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชนให้สามารถสื่อสารภาพลักษณ์ผ่านอารมณ์ ความรู้สึก ด้วยรูปแบบตัวอักษรที่เลือกอย่างเหมาะสมและลงตัว สอดคล้องกับ สุมิตรา ศรีวิบูลย์ (2547) กล่าวถึงในการวางระบบภาพลักษณ์ จำเป็นต้องมีการกำหนดแบบตัวอักษรที่ใช้ในงานทั้งระบบ โดยทั่วไปแล้วนักออกแบบ จะกำหนดแบบตัวอักษร (Font) ที่ใช้กับสัญลักษณ์ และเลือกแบบอื่นๆ ที่เข้ากันได้ดีกับแบบตัวอักษรนั้น ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อกำหนดโครงสร้างรวมในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.4 สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนกุฎีจีน

โดยออกแบบเรขศิลป์ที่เหมาะสมสำหรับการสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎิเงิน ให้เป็นรูปธรรม โดยใช้ผลงานออกแบบเรขศิลป์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารข้อมูล ประชาสัมพันธ์ กับประชากรและนักท่องเที่ยวได้ดี อีกทั้งสามารถสะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนที่เกี่ยวกับรูปแบบ ของอัตลักษณ์ และสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นผลงานออกแบบเรขศิลป์ในการสร้างอัตลักษณ์ ของชุมชนกุฎิเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการสร้างภาพลักษณ์เพื่อการสื่อสารส่งเสริมกิจการของ ชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนกุฎิเงินในมิติต่าง ๆ ให้สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนกุฎิเงิน สอดคล้องกับไพโรจน์ ธีระประภา (2558 น. 19) ได้กล่าวว่า นักท่องเที่ยวมักมองหาสิ่งสะท้อนความเป็นพื้นที่ถิ่นที่ไปเยือน นี่เป็นหัวใจของการ ท่องเที่ยวการไปเยือนแต่ละจุดหมายมักมีประสบการณ์และความประทับใจให้จดจำต่างกันเราจึงต้อง คำนึงถึงความเป็นตัวตนของเราและของพื้นที่ = อัตลักษณ์ของพื้นที่ดังนั้นอะไรที่บอกว่า “เป็นเรา” ไม่เหมือนที่อื่นสามารถใช้เป็นต้นทุนได้ทางด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเรื่องเล่าขานตำ ตำนาน อาหาร วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย บ้านเรือนสถาปัตยกรรม ศาสนสถาน สภาพแวดล้อม ฯลฯ เหล่านี้ล้วนช่วยบ่งชี้ว่านี่คือเราเป็นเราไม่เป็นอื่น

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล และสามารถสรุปเป็นคำสำคัญก่อนนำไปสรุปเป็นแนวคิดทางการ จากกรณีศึกษาโดยการนำคำสำคัญมาเพื่อสร้างแนวความคิดในการสร้างอัตลักษณ์ ผู้วิจัยพบว่า อัตลักษณ์ที่ปรากฏเป็นรูปธรรม ศาสนสถานสำคัญในชุมชนกุฎิเงิน คือ วัดช่างตาครูส ศาลเจ้าเกียนอันเกง รวมทั้งลักษณะทางกายภาพ ชุมชนริมฝั่งน้ำเจ้าพระยา ขนบฝังกุฎิเงิน ขนบโบราณของดีคู่ชุมชนกุฎิเงิน ถือเป็นอัตลักษณ์ที่ปรากฏที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ ไพโรจน์ ธีระประภา (2558 น. 18-25) ได้กล่าวถึงนิยามของคำว่า “อัตลักษณ์” คือ ความเป็นตัวตน ตัวตนสะท้อนจากชีวิตประจำวัน หรือวิถีซึ่งหมายถึงการใช้ชีวิตปกติ ดังนั้นทุกสิ่งที่อยู่รายรอบตัว คือ อัตลักษณ์ สามารถนำมาสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้แนวความคิด “ชุมชน พหุวัฒนธรรมริมฝั่งน้ำเจ้าพระยา”

2.5 ผลงานการออกแบบ

ผลงานการออกแบบผลงานเรขศิลป์เพื่อสร้างความหมาย และแนวทางการใช้ เรขศิลป์ในการสร้างอัตลักษณ์มาตรฐานสำหรับชุมชนกุฎิเงิน ให้สามารถนำไปใช้ในการสร้าง ภาพลักษณ์หรือการปรับประยุกต์ใช้กับชุมชนและกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการสื่อสารที่เกี่ยวข้องทั้ง ภายในและภายนอกชุมชนกุฎิเงินผ่านผลงานการออกแบบเรขศิลป์ โดยองค์ประกอบสำคัญของตรา สัญลักษณ์ชุมชนกุฎิเงิน รูปแบบสัญลักษณ์ที่แสดงอัตลักษณ์ชุมชนกุฎิเงินประกอบสร้างจาก ทักษะศิลป์อัตลักษณ์เพื่อใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์สำหรับสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนกุฎิเงิน ประกอบด้วยลวดลายที่พัฒนาขึ้นจากอัตลักษณ์ที่ปรากฏอยู่บริเวณชุมชน เพื่อให้สามารถนำมา

ประยุกต์ใช้งานให้สอดคล้องกับการสื่อสารภาพลักษณ์ ได้แก่ รูปแบบสัญลักษณ์ที่แสดงอัตลักษณ์ ชุมชนกุฎีจีน ประกอบสร้างจากทัศนศิลป์อัตลักษณ์เพื่อใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์สำหรับ สร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนกุฎีจีน ประกอบด้วยลวดลายที่พัฒนาขึ้นจากอัตลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ บริเวณชุมชน เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานให้สอดคล้องกับการสื่อสารภาพลักษณ์ ได้แก่ “วัดช่างตากรู้ส” สื่อถึงศูนย์กลางที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวไทยที่สืบเชื้อสายโปรตุเกส ในชุมชนกุฎีจีน “แก่งจีน” สื่อแทนศาลเจ้า และสถาปัตยกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน “ลักษณะเรือน ที่อยู่อาศัยและแม่น้ำ” สื่อถึงการเป็นชุมชนริมฝั่งน้ำเจ้าพระยา “สีแดง” สีที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมปรากฏ อยู่ในศาสนสถาน ทั้งวัดช่างตากรู้สและศาลเจ้าเกียนอันเกง “ขนมฝรั่งกุฎีจีน” ขนมโบราณของดีคู่ ชุมชนกุฎีจีน ถือเป็นอัตลักษณ์ที่ปรากฏที่เป็นรูปธรรม ตัวอักษรคำว่า “ชุมชนกุฎีจีน” เป็นตัวอักษร ChinoSiam (ซิโนสยาม) เป็นตัวอักษรหลัก โดยชื่อของตัวอักษรบ่งบอกความเป็นพหุวัฒนธรรม ที่สื่อแทนลักษณะร่วมของการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยจีนและตะวันตก ให้ผสมผสาน สอดคล้องกับตราสัญลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน “พระอาทิตย์” แทนความรุ่งเรืองของชุมชนในมิติต่าง ๆ ของ ชุมชนกุฎีจีน ภายใต้แนวความคิด “ชุมชนพหุวัฒนธรรมริมฝั่งน้ำเจ้าพระยา”

ส่วนที่ 3 การนำผลงานวิจัยไปปรับใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน และการ ประเมินผลหลังการออกแบบ

3.1 การอภิปรายเรื่องการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ สามารถนำผลงานวิจัยไปปรับในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน ข้อสรุปที่ได้จากการจัดโครงการบูร การงานบริการด้านการวิจัยเรื่องการอภิปรายเรื่องการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนา ชุมชน ในวันศุกร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 8.30 - 16.30 น. ณ ห้องประชุมศรีเจริญ อาคาร 3 ชั้น 5 โดยสถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มีผู้วิจัยเป็นวิทยากร การจัดโครงการบูรณาการ ดังกล่าวเป็นการนำผลงานการออกแบบอัตลักษณ์จากการวิจัยมาบูรณาการเชื่อมโยงกับการนำผล การศึกษาไปปรับใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งโบราณคดีในท้องถิ่นของตนเอง โดยโดยใช้รูป ลอยแสดงออกในเชิงอัตลักษณ์ หรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นมาเป็นไปในเชิงประวัติศาสตร์ และวิถีวัฒนธรรมของชุมชนนั้นย่อมบ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของแหล่งโบราณคดีนั้นๆ เป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ และสร้างภาพลักษณ์ ผ่านผลงานออกแบบการสร้างอัตลักษณ์ โดยการ ออกแบบอัตลักษณ์เป็นปัจจัยหนึ่งในการสื่อสารเรื่องราว ความเป็นมาได้อย่างเหมาะสม โดยใช้ การสร้างอัตลักษณ์ร่วมกับสื่อในการสร้างภาพลักษณ์ที่บ่งบอกอัตลักษณ์สะท้อนถึงอัตลักษณ์ที่มีความ โดดเด่นในด้านต่าง ๆ ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งชี้ให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยการนำ อัตลักษณ์มาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ สอดคล้องกับ อินทิตรา พงษ์นาค และศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ (2558) ที่ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ชุมชนซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะ

ทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ก่อตัวขึ้นมา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งนั้น ได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในชุมชนนั้นๆ ก่อให้เกิดการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต นำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ให้มีความโดดเด่น น่าสนใจ อันเป็นอัตลักษณ์ เฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกความเป็นตัวตนของชุมชนเกิดการพัฒนาควบคู่ไปกับการคำนึงถึงรากเหง้า ทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการจดจำและเกิดความประทับใจ และทำให้แหล่งท่องเที่ยว นั้นมีจุดขายที่ไม่เหมือนใคร

ประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ถือเป็นแกนกลางหนึ่งของการศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจาก วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิต คือระบบความสัมพันธ์ วัฒนธรรมจึงเป็น “รูปธรรม” ของอัตลักษณ์หรือตัวตน ของสังคมนั้น ๆ ด้วย หากแนวคิดเรื่องสังคมแบบพหุคือการยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้คน ในสังคม นั้นก็หมายความว่ายอมรับในอัตลักษณ์ของปัจเจก ของชุมชนหรือของสังคมนั้น ๆ เช่นกัน อัตลักษณ์มีความหมายหลากหลายมิติ ในที่นี้จะนำเสนอานิยามและมุมมองโดยสังเขปของ นักวิชาการบางท่านเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์กับสังคม รวมทั้งการ สื่อสารอัตลักษณ์ (Identity) เป็นคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลหรือวัตถุที่ทำให้คนนั้นหรือสิ่งนั้นโดดเด่น หรือแตกต่างจากสิ่งอื่น (Collins Dictionary, 1996) ได้กล่าวถึง อัตลักษณ์ของบุคคล คำนี้อาจหมาย รวมถึงมิติ “ภายใน” ของความเป็นตัวเราทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และแนวคิดเกี่ยวกับตัวเอง หรือการรู้จักตัวเอง (Self-concept) รวมทั้ง สำนึกถึง “ความเป็นปัจเจก” ที่บุคคลเชื่อมต่อกับ และสัมพันธ์กับสังคมอัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้รู้ว่า “เราคือใคร” และ “เราจะดำเนินความสัมพันธ์กับ คนอื่น ตลอดจนโลกภายนอกที่แวดล้อมตัวเราอย่างไร” ในขณะที่อัตลักษณ์เป็นมุมมองที่เรามีต่อ ตัวเอง อัตลักษณ์ก็เป็นตัวกำหนดมุมมองและคุณค่าที่มีต่อสิ่งอื่นหรือคนอื่นไปด้วยพร้อม ๆ กัน เพราะโดยส่วนใหญ่แล้ว คนเราจะสร้างอัตลักษณ์ของตัวเองขึ้นมาจากโลกทัศน์เรื่อง “ความแตกต่าง” โดยการจำแนกแยกแยะ การเปรียบเทียบ และการประเมินค่า ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นตัวกำหนดว่า “ใครคือพวกเรา ใครเหมือนเรา และใคร/อะไรที่แตกต่างจากเรา” จนสุดท้ายก็จะนำไปสู่การมองว่า “ใครไม่เหมือนเรา ใครคือพวกเขา ใครคือคนอื่น”

3.2 การประเมินผลหลังการออกแบบ สรุปการประเมินผลงานออกแบบจากการ วิจัยการออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนภูเก็ต โดยแบ่งการ ประเมินออกเป็น 3 กลุ่ม ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น ตัวแทนจากชุมชนภูเก็ต พบว่าในภาพรวมเกี่ยวกับการสื่อสารความหมาย อยู่ในระดับดีมากที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.60$ ในภาพรวมของเกี่ยวกับการสื่อสารความหมาย อยู่ในระดับดีมากที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.63$

และในภาพรวมของเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยโดยรวมเกี่ยวกับการใช้งาน อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.68$

กลุ่มที่ 2 กลุ่ม ประชากรในชุมชนกุฎีจีน รวมทั้งประชากรทั่วไป พบว่า ในภาพรวมเกี่ยวกับการสื่อสารความหมาย อยู่ในระดับดีที่สุดมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.73$ ในภาพรวมของเกี่ยวกับการสื่อสารความหมาย อยู่ในระดับดีมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.68$ และในภาพรวมของเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยโดยรวมเกี่ยวกับการใช้งาน อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.68$

กลุ่มที่ 3 กลุ่ม ประชากรทั่วไป พบว่า ในภาพรวมเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยโดยรวมเกี่ยวกับการออกแบบ อยู่ในระดับดีมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.60$ ในหัวข้อความสวยงามอยู่ในระดับดีมากที่สุดได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.76$ ลำดับรองลงมา คือ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.76$ การนำไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในการสร้างภาพลักษณ์ชุมชนอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.66$ ความสะดวกในการนำไปใช้อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.64$ และเข้าใจง่าย อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 4.40$

ประชากรทั้ง 3 กลุ่ม ได้แสดงความพึงพอใจต่อการวิจัยเรื่องการออกแบบเรขาคณิตสำหรับการสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีน ในภาพรวมเกี่ยวกับการสื่อสารความหมาย ในภาพรวมของเกี่ยวกับการสื่อสารความหมาย และในภาพรวมของเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยโดยรวมเกี่ยวกับการใช้งาน อยู่ในระดับดีมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ชุมชนกุฎีจีนเป็นหนึ่งในหกชุมชนย่านกะดีจีนและเป็นชุมชนเก่าแก่ของฝั่งธนบุรีที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างมากแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ในอดีตชุมชนกุฎีจีนเป็นที่รู้จักในนามของย่านพักอาศัยของขุนนางชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส รวมทั้งยังเป็นย่านการค้าชาวตะวันตกที่สำคัญมาช้านานเป็นชุมชนเก่าแก่ในอดีตที่มีผู้คนหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์ อพยพหรือเดินทางเข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงธนบุรี หลากหลายศาสนาอยู่ร่วมกัน กุฎีฝรั่งคือบริเวณที่ปัจจุบันเราเรียกว่า “กุฎีจีน” โดยแต่เดิมกุฎีจีน คือ บริเวณตอนใต้ของปากคลองบางกอกใหญ่ เป็นชุมชนของชาวจีนที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยาที่กระจัดกระจายมากกรุงศรีอยุธยาเมื่อเสียกรุง พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ต่อเนื่องทางด้านตอนใต้ของกุฎีจีนเป็นหมู่บ้านของฝรั่งเชื้อสายโปรตุเกสที่มาสร้างค่ายรักษาป้อมบางกอกตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้พระราชทานที่ดินบริเวณนี้ให้ใน พ.ศ. 2312 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงมาหลายชั่วอายุคนเป็นเวลา 250 ปี ประชากรในชุมชนกุฎีจีน

นี้มีได้มีลักษณะ หรือเค้ากลางที่เป็นฝรั่งอย่างชัดเจนอีกแล้ว โดยปัจจัยหลักก็คือการสมรสกับชาวไทย แต่ผู้คนในชุมชนนี้ยังคงเลื่อมใสและนับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก และปฏิบัติตนตามแนวทางการเป็นคริสตศาสนิกชนอย่างเคร่งครัด วัดซางตาครู้สเป็นสัญลักษณ์และเป็นศาสนสถานที่เป็นศูนย์รวมของชุมชนกุฎีจีน ลักษณะเด่นเชิงรูปธรรมนั้นชุมชนกุฎีจีนมีวัดซางตาครู้สเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน เป็นสถาปัตยกรรมแบบอิตาลียุคนีโอคลาสสิก (Neo-Classic) ผสมเรอเนสซองส์ (Renaissance) ลักษณะที่โดดเด่นของวัดซางตาครู้ส คือ หอคอยยอดโดมที่สวยงาม ภายในโดมมีระฆังชุกคาริยองร์ 16 ใบ นอกจากนี้

ในด้านอัตลักษณ์ที่ปรากฏของชุมชนมีความโดดเด่นและมีศักยภาพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชน จากการนำทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) และทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) ซึ่งถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่ได้รับการยอมรับสะท้อนความเป็นตัวตนหรือท้องถิ่นนั้น เนื่องจากทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เป็นองค์ประกอบของทุนทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนา เนื่องจากชุมชนมีความโดดเด่นและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยยึดหลักการนำความคิดสร้างสรรค์ องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ทรัพย์สินทางปัญญามาสู่การออกแบบอัตลักษณ์นั้น ก็สามารถงชี้ให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ร่วมที่โดดเด่นได้ ให้มีคุณค่าด้วยอัตลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ หากสามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนดังกล่าวได้อย่างเต็มที่แล้ว ก็จะนำมาซึ่งการสร้างสรรคคุณค่าและมูลค่าเพิ่มต่อชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยทุนทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ ไพโรจน์ ธีระประภา (2558, น. 18-25) ได้กล่าวถึงนิยามของคำว่า “อัตลักษณ์” คือ ความเป็นตัวตน ตัวตนสะท้อนจากชีวิตประจำวัน หรือวิถีซึ่งหมายถึงการใช้ชีวิตปกติ ดังนั้นทุกสิ่งที่อยู่รายรอบตัว คือ อัตลักษณ์ผ่านเรขศิลป์หรือกราฟิก(Graphic) ที่มีความชัดเจนมีพลังเพียงพอต่อการสะท้อนอัตลักษณ์ หากมาจากต้นทุนของพื้นที่นั้น การใช้สำเร็จรูปมีโอกาสซ้ำกับคนอื่น ๆ ที่อื่น ๆ ได้มาก หรือแม้ว่ากราฟิกที่จะใช้มีความคล้ายคลึงกับที่อื่น ๆ เช่น ลายดอกดวงบนผนังวิหาร ก็อาจพบได้ในศาสนสถานหลายแห่ง แต่หากเรามีที่มาอ้างอิง ก็ถือว่าได้ใช้ความเฉพาะของเมืองนั้นๆ ได้ใช้ราก ได้ใช้ต้นทุนของท้องถิ่นเราเองในการออกแบบ ดีกว่าใช้สิ่งที่ไรที่มาที่ไป อธิบายไม่ได้ ดังนั้นแนวคิดในการใช้กราฟิกจากรูปทรงต่างๆ ของพื้นที่สามารถนำมาประกอบเป็นแพทเทิร์นลาย(Pattern)เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ได้อย่างดีและใช้ได้ทุกพื้นที่

4. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการออกแบบเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีนผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

4.1 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

4.1.1 ควรมีวิจัยต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอัตลักษณ์ชุมชนเรื่องตัวอักษรที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชน

4.1.2 ควรมีวิจัยต่อเนื่องในด้านการสร้างอัตลักษณ์ให้เกิดความหลากหลายในการเพิ่มมูลค่ากับสินค้าภายในชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอัตลักษณ์ชุมชนเรื่องตัวอักษรที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชน

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 คณะหรือสถานศึกษาควรนำสารานุกรม กรุงธนบุรี ฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เยาวชนได้รับรู้และปลูกฝังความรักชาติ

3.2.2 สำนักเขตต่าง ๆ ควรนำไปจัดทำเป็นฐานข้อมูลชุมชน

3.2.3 ชุมชนสามารถนำอัตลักษณ์มาเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการพัฒนาภาพลักษณ์ชุมชน

3.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนในการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนให้เป็นกรณีศึกษา โดยการเผยแพร่ผลงานเรขศิลป์สำหรับการสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ชุมชนกุฎีจีนกับชุมชนอื่น ๆ